

Be a sadist.

Be a sadist.
No matter how sweet and innocent your leading characters,
make awful things happen to them –
in order that the reader may see what they are made of.
(Kurt Vonnegut, Bagombo Snuff Box, regel #6)

Als schrijver ben je god. En al weigeren mijn personages in mij te geloven, ik kan ze wel flink laten lijden. En dat doe ik dan ook, want een personage dat gelukkig dreigt te worden is enkel interessant als de bodem onder hem weggeslagen wordt. Wees een sadist, een almachtige sadist, een sadistische god.

Eén van de kortste definities van een verhaal is: Iemand wil iets en er gebeurt iets anders. Dat 'iets anders', het conflict, de basis van ieder goed verhaal, de motor, het lijden, de katalysator voor de vertelling, dat bepaalt de schrijver. God. En dat 'iets anders' is nooit iets goeds. 'En ze leefden nog lang en gelukkig' is geen goed uitgangspunt voor een verhaal. Geluk is statisch, ellende is dramatisch. Wees een sadist.

Schrijven kan het bedrijven van slapstick zijn. De hoofdpersoon kiest in geval van problemen altijd de oplossing die hem verder van huis brengt. Zakt hij in drijfzand weg, dan zal iedere poging zich los te wurmen hem verder in het diepe duwen. Wil hij een vlek uit zijn overhemd wrijven zal de viezigheid zich tot in zijn onderbroek verspreiden. Wil hij het leven redden van een onschuldig kind, dan is de kans groot dat hij de dood ervan veroorzaakt. Wees een sadist.

En wie bij slapstick denkt aan de goedge Laurel en Hardy of de milde maatschappijkritiek in zwartwit van Charlie Chaplin: mijn slapstick draait niet om de grap. Ik bedoel niet de gezellige kant van de slapstick, het vermaak. Mijn slapstick is tragisch en duister: het leven als draaikolk en de personages die alles op alles moeten zetten om uit de drek te raken. Zij moeten eerst een hoop stront verstouwen voor er redding aan de horizon gloort. En in het gloren zit de hoop. Maar verwar hoop niet met verlossing, of er verlossing komt weet niemand. Wees een sadist.

Ik zadel mijn hoofdpersoon liefst met goede bedoelingen op dan met kwade opzet, de tragiek is sterker als het toeslaat bij hen die het niet verdienen (zoals wij, het publiek, de ellende ook niet verdienen: de identificatie met onrecht kan groot zijn). Maar hij krijgt niet wat hij wil. Misschien op het eind van het stuk. Misschien krijgt hij zelfs iets beters: niet wat hij wilde, maar wat hij nodig heeft. Misschien krijgt hij zelfs inzicht, een van de barmhartigste dingen die een schrijver zijn personage kan geven, maar het zal hem veel hebben gekost. Misschien krijgt hij enkel hoop, het laatste kwaad uit de doos van Pandora, maar wel de benzine van de mens. Hoe dan ook: wees een sadist.

Dat betekent niet dat er niets te lachten valt: sterker nog, graag juist. Ik probeer het publiek altijd te kietelen. Je moet het publiek eerst aaien en dan pas slaan. Dan komt de klap harder aan. Wees een sadist.

In *Hide and Seek* (1973) van Dennis Potter is de hoofdpersoon ervan overtuigd dat zijn leven een boek is en hij verzonnen is, een speeltje van de alwetende schrijver. Dit gegeven is tegelijkertijd totaal absurd als absoluut waar. De paradox van de schrijver als god waarin het sadisme van de almacht nog een stap verder gaat.

Ik hou van deze paradoxen, van deze metagedachten. Ik hou ervan om daarmee te spelen, hoe klein en onopvallend dan ook. Mijn grote fantasie is om uiteindelijk alles wat ik geschreven heb te verbinden in één groot universum, waarin iedereen iedereen tegen kan komen. Soms keren personages (al dan niet herkenbaar) terug in andere stukken, andere keren zijn het zinnen of gedachten. In ieder stuk probeer ik een (al dan niet zichtbare) referentie te maken aan een vorig stuk. Zo probeer ik mijn universum te bouwen. Een universum waarin ik god ben. Een sadistische god.

Jibbe Willems

In [The Truth about Kate](#) (première 13 februari) blikt een jonge vrouw terug op haar leven, in voltooid verleden tijd, in derde persoon enkelvoud. Zij creëert haar eigen leven waarin alles mogelijk is en waar ze geen verantwoordelijkheid hoeft te dragen voor alles wat zich daarin afspeelt. Zo maakt god-de-schrijver het hoofdpersonage Kate god van haar wereld.

In [Naar de Hemel Wijzen](#) (première 14 februari) komt het hoofdpersonage, een Lucifer-achtig figuur, een gevallen engel, in opstand tegen zijn vader. God gaf de mens een ziel. En zo zette Hij de mens boven de engel. De engel, jaloers op de liefde van god voor de mens, boos vanwege dit verraad, besluit het Kwaad de wereld in te brengen en de mensen te verleiden. Zo gaat god-de-schrijver de strijd aan met een andere verhalenverteller: de christengod.

[The Truth About Kate](#), regie van [Davy Pieters](#), gespeeld door [Naomi Velissariou](#), première in [Theater Frascati](#).

[Naar de Hemel Wijzen](#), regie [Daniëlle Wagenaar](#), gespeeld door [Niek van der Horst](#), première in [Theater Frascati](#).

Beide teksten zijn te verkrijgen bij [De Nieuwe Toneelbibliotheek](#).

Slaughterhouse Five

So it goes...

Kurt Vonnegut schreef één van mijn favoriete romans: *Slaughterhouse Five (or The Children's Crusade)*. Een vreemde mengeling van psychologie, science-fiction en comedy. Een roman die het oorlogstrauma van hoofdpersoon Billy Pilgrim (hij was krijgsgevangene tijdens het bombardement op Dresden) juist door de bizarre benadering perfect weet over te brengen en de lezer diep weet te raken. Metafictie ook; een boek dat de lezer er voortdurend aan herinnert dat het boek maar een boek is.

Een van de geweldigste scènes is de beschrijving van het bombardement, maar dan tegen de tijd in: de bommen worden uit de branden gezogen, verdwijnen in de vliegtuigen die achterwaarts de stad uitvliegen. Dat past in de tijdsfilosofie van het boek, die ontleend is aan de opvattingen van de inwoners van Tralfamadore die de tijd niet lineair zien maar meer als een gebergte met toppen en dalen. Alles is er tegelijkertijd en de mens kijkt naar de tijd alsof ze door een koker naar de horizon kijkt. Beperkt.

Of Billy zijn grip op de werkelijkheid verliest of de werkelijkheid zélf veel minder houvast biedt dan wij denken of hopen is voor mij een prachtige vraag om mee te blijven zitten na lezing en herlezing.

links

The Truth about Kate, Frascati

<http://www.frascatitheater.nl/content/truth-about-kate>

Naar de Hemel Wijzen

<http://www.frascatitheater.nl/content/naar-de-hemel-wijzen>

Theater Frascati

<http://www.frascatitheater.nl/>

Davy Pieters

<http://www.davypieters.nl/>

Daniëlle Wagenaar

<http://www.daniellewagenaar.nl/>

Naomi Velissariou

<http://www.thepostonline.nl/tag/naomi-velissariou/>

Niek van der Horst

http://www.acteursbelangen.nl/niek_van_der_horst

De Nieuwe Toneelbibliotheek

<http://www.denieuwetoneelbibliotheek.nl/books>